

Корупційні загрози економічній безпеці України

Предметом дослідження є теоретико–методологічні засади економічної безпеки та корупції.

Метою дослідження є обґрунтування можливих шляхів забезпечення економічної безпеки та подолання корупційних впливів.

Методи дослідження. У дослідженні використано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі логічного узагальнення, системний, метод порівнянь, графічний, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті обґрунтовано необхідність забезпечення економічної безпеки держави та боротьби з корупцією шляхом формування антикорупційних органів, створення всіх необхідних умов для реалізації реформ.

Галузь застосування результатів. В галузі економічних наук та в практичній діяльності державних структурних підрозділів.

Висновки. Основні підсумки дослідження та його теоретико–методологічні результати можна звести до наступного формулювання: на основі оцінки індексу сприйняття корупції випливає, що українська влада вживає недостатньо заходів для ефективної боротьби з корупційними проявами і тим самим недостатньо впливає на попередження та нейтралізацію загроз економічній безпеці, знижуючи інвестиційну привабливість, макроекономічну стабільність України.

Ключові слова: формування, економіка, економічна безпека, корупція, корупційні загрози.

ДОРОШ Ю.М.,
ВАСИЛЬЧАК С.В.

Коррупционные угрозы экономической безопасности Украины

Предметом исследования является теоретико–методологические основы экономической безопасности и коррупции.

Целью исследования является обоснование возможных путей обеспечения экономической безопасности и преодоления коррупционных влияний.

Методы исследования. В исследовании использованы совокупность научных методов и подходов, в том числе логического обобщения, системный, метод сравнений, графический, что позволило обеспечить концептуальное единство исследования.

Результаты работы. В статье обоснована необходимость обеспечения экономической безопасности государства и борьбы с коррупцией путем формирования антикоррупционных органов, создание всех необходимых условий для реализации реформ.

Область применения результатов. В области экономических наук и в практической деятельности государственных структурных подразделений.

Выводы. Основные итоги исследования и его теоретико–методологические результаты можно свести к следующей формулировке: на основе оценки индекса восприятия коррупции следует, что украинская власть принимает недостаточно мер для эффективной борьбы с коррупционными проявлениями и тем самым недостаточно влияет на предупреждение и нейтрализацию угроз экономической безопасности, снижая инвестиционную привлекательность, макроекономическую стабильность Украины.

Ключевые слова: формирование, экономика, экономическая безопасность, коррупция, коррупционные угрозы.

DOROSH Y.M.,
VASYLCHAK S.V.

Corruption threats of economic security of Ukraine

Abstract. The subject of the study is theoretical and methodological principles of economic security and corruption.

The purpose of the study is to justify possible ways to ensure economic security and overcome corruption.

Research methods. The study uses a set of scientific methods and approaches, including logical generalization, systemic, method of comparisons, graphical, which allowed to ensure the conceptual unity of research.

Results of work. The article substantiates the necessity of ensuring economic security of the state and combating corruption through the formation of anti-corruption bodies, creation of all necessary conditions for implementation of reforms.

The field of application of results. In the field of economic sciences and in practical activities of state structural units.

Conclusions. The main results of the study and its theoretical and methodological results can be reduced to the following wording: on the basis of the assessment of the corruption perception index, it follows that the Ukrainian authorities take insufficient measures to effectively combat corruption and, thus, does not sufficiently affect the prevention and neutralization of threats to economic security, reducing the investment attractiveness, macroeconomic stability of Ukraine.

Key words: formation, economy, economic security, corruption, corruption threats.

Постановка проблеми. Корупція є однією з найбільших загроз розвитку економіки країни та однією із проблем, що потребують негайного вирішення. Безперечним є те, що корупція, як антисоціальне явище, впливає на темпи розвитку національної економіки, уряду та суспільства в цілому, загрожує національній безпеці та конституційному порядку держави. Корупція – це форма нечесної чи неетичної поведінки особи, яка займає владну посаду і використовує свої повноваження в особистих цілях. Корупція може охоплювати багато видів діяльності та набувати різних форм, які є законними у багатьох країнах, що дозволяє зловживання з боку посадових осіб.

Аналіз досліджень проблеми. Теоретичні питання забезпечення економічної безпеки та дослідження проблеми корупції досліджувало багато вітчизняних та зарубіжних вчених. До них можна віднести: Л. Балкин, Д. Буркульцева, З. Варналій, Я. Жіліло, Т. Ковальчук, Т Корнякова, Д. Машлякевич, В. Мунтіян, В. І. Франчука В.І. Ю. Харазішвілі, Н. Юрків, Р. Тучак та багато інших.

Виділення невирішених питань. В наукових дослідженнях відносно вирішення проблеми подолання корупції та забезпечення економічної безпеки держави піднімається багато різних актуальних питань та напрямів. Проте, питанням подолання корупції і забезпечення всіх необхідних кроків відносно необхідності забезпечення економічної безпеки за для макроекономічної стабільності України приділено мало уваги і багато проблем залишається не вирішеними і по теперішній час.

Мета статті полягає у дослідженні і обґрунтуванні можливих шляхів забезпечення економічної безпеки та подолання корупції в Україні.

Виклад основного матеріалу. Корупція «пожирає» економіку, зменшуючи її ефективність, на що вказують дані світового дослідження корупції. У звітах міжнародної організації Transparency International [3], присвяченої дослідженням та боротьбі з корупцією, показано стабільність проблеми корупції в Україні. Індекс сприйняття корупції в Україні в середньому становив 26,3 з 2006 до 2018 року, досягнувши найбільшого значення в 32 пунктів у 2018 році та рекордно низький 22 пункти в 2008 році. В 2018 році Україна посіла 120 місце серед 180 країн, значення в 32 пункти став найвищим за весь час незалежності нашої країни, що свідчить про деякі зрушення у боротьбі з корупцією в державі [3]. Аналіз досліджень, на основі яких розраховувався Індекс, свідчить про певне зменшення рівня корупції у відносинах між бізнесом та державними структурами. Цьому могли сприяти запровадження автоматичного відшкодування Податку на додану вартість, регулярна робота інституту бізнес-омбудсмена, функціонування електронних систем ProZorro та ProZorro. Продажі [3].

Відновлення довіри до системи правосуддя залишається ключовим викликом, за оцінкою бізнесу[3].

Показники Індексу сприйняття корупції України за 2018 рік не зросли через масові випадки тиску та нападів на активістів і журналістів, що пра-



Рисунк 1. Індекс сприйняття корупції в Україні [3].

цюють в сфері протидії корупції. Такі протиправні дії не дають Україні піднятися в загальному рейтингу і покращити показники [3].

Чим нижче країна в рейтингу, тим вище рівень корупції. Оцінка встановлюється на підставі опитувань за участю міжнародних фінансових та правозахисних експертів.

Найбільш привабливою сферою для корупційних зловживань є економіка, де доцільно виокремити негативні наслідки такого впливу:

- підвищення рівня тіньової економіки, що призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету, та в свою чергу спричиняє втрати державою важелів управління економікою і як наслідок загострення соціальних проблем через невиконання бюджетних зобов'язань [1, с. 67];

- порушення умов конкуренції в системі ринкових механізмів, як наслідок знижується ефективність ринкових відносини як таких, створюються нові корупційні монополії [2, с. 56];

- недотримання правил приватизації, що призводить до уповільнення появи ефективно діючих приватних підприємств;

- неефективне використання бюджетних коштів під час розподілу державних замовлень, коли підтримку знаходять економічно невігідні проекти з необґрунтованим кошторисом, вибираються неефективні підрядники, що призводить до загострення бюджетних проблеми країни;

- зростання цін внаслідок «корупційних витрат», в результаті чого «накладні витрати» несуть кінцеві споживачі, тобто страждає особиста економічна безпека громадян, які змушені розплачуватися за корупцію;

- недовіра суспільства до здатності влади дотримуватися чесних правил ринкової гри, коли корупція є стимулятором створення надмірно-

го числа бюрократичних перешкод, яких потім за додаткову плату «допомагають» дотримуватися недобросовісні чиновники;

- погіршення інвестиційного клімату, коли успіх реалізації інвестиційного проекту виступає в прямій залежності від успіху корупційної дії, внаслідок чого відбувається спад виробництва;

- розширення масштабів корупції в неурядових організаціях, що призводить до зменшення ефективності їхньої роботи.

Для боротьби з корупцією створено Національне антикорупційне бюро, Національна поліція та Спеціалізована антикорупційна прокуратура і 7 червня 2018 року було покладено початок створенню Вищому антикорупційному суду. Однак, незважаючи на всі нововведення у цьому напрямі, держава не може ефективно боротися з корупцією, що виражалося у зменшенні темпів реформ, спрямованих на виведення України із складної економічної кризи.

На підставі вище сказаного нова концепція боротьби з корупцією та забезпечення стабільності економічної безпеки в державі повинна базуватися на таких кроках:

1. Держава повинна активно сприяти створенню та функціонуванню основних ринкових інститутів – організації та захисту ринкових принципів.

2. Корупція повинна бути ліквідована, починаючи з державних монополій, де є найбільший обсяг фінансових операцій.

3. Необхідно усунути вплив олігархічних кланів на національну економіку. Ефект від такого впливу спостерігаємо в широко розповсюдженій корупції, незаконному контролі основних сфер економіки, хабарництві високопоставлених чиновників та політичної еліти.

4. Необхідні відповідні заходи для подолання економічної депресії. Завдання держави пе-

реорієнтувати інвестиції з часто непродуктивної сфери діяльності (накопичення спекулятивних капітальних вкладень у розкіш) до реального сектору економіки.

5. Держава повинна сприяти розвитку конкурентного середовища, підтримуючи створення нових підприємств, впровадження сміливих та іноді нестандартних проектів. Під такою підтримкою нами запропоновано створення державного інтернет-майданчика для залучення інвестицій, просування нових ідей та «ноу-хау» від українських підприємців і виробників.

6. Основним завданням для НБУ є підвищення ефективності механізму монетарної трансмісії, що повинно б забезпечити розвиток ринку державних цінних паперів і ринку деривативів, лібералізацію валютного регулювання, а також перезавантаження банківського сектору. Завдяки цьому Національний банк зможе краще впливати на інфляційні процеси в країні.

7. Важливим кроком для запобігання корупції та забезпечення економічної безпеки України є створення антикорупційних судів, які забезпечать незалежну роботу Антикорупційного бюро. Також необхідно створити Службу фінансових розслідувань, де проект закону був запропонований Міністерством фінансів України, але через політичні мотиви ухвалення якого відкладено на невизначений термін. Це ключові елементи забезпечення економічної безпеки держави, оскільки без ефективної роботи служб, які відповідають за боротьбу з корупцією неможливо забезпечити економічне зростання та економічну безпеку держави.

Важливо звернути увагу на рекомендації Transparency International, щоб покращити показники України вже у 2019 році:

- завершити запуск Вищого Антикорупційного суду та продовжити судову реформу (підвищити прозорість відбору суддів, розширивши участь громадськості в кваліфікаційному оцінюванні суддів);

- посилити спроможності слідчих органів та припинити міжвідомчу боротьбу (ухвалити законодавство щодо посилення повноважень САП/НАБУ, надати право незалежної «прослушки» для детективів НАБУ. Припинити деструктивне публічне протистояння керівників правоохоронних органів та тиск на журналістів та активістів, які працюють у цій сфері);

- перезапустити НАЗК (Ухвалити законодавство, яке дозволить перезапустити НАЗК на умовах прозорого та незалежного конкурсу. Забезпечити законодавчу базу для якісної співпраці та захисту викривачів корупції. Забезпечити повне та безперешкодне функціонування реєстру е-декларацій. Впровадити автоматичну перевірку декларацій та активізувати перевірку декларацій топ-посадовців);

- впровадити нові електронні державні інформаційні системи (поширити принцип системи ProZorro «всі бачать все» на нові сфери взаємодії держави, суспільства та бізнесу. Максимально «оцифрувати» та автоматизувати взаємодію бізнесу та Державної фіскальної служби;

- позбавити правоохоронні органи права втручатися безпідставно в економічну діяльність (змінити законодавство про Національну поліцію, Службу безпеки України, позбавивши їх права розслідувати економічні злочини. Законодавчо забезпечити та створити Службу фінансових розслідувань); [1]

І на сам кінець це забезпечення незалежної роботи всіх антикорупційних органів.

Висновки

На основі проведеного дослідження та описаного вище можна зробити наступні висновки. Для зменшення корупційних проявів в нашій країні як загрози економічній безпеці перш за все необхідно створити умови для стабільного та незалежного функціонування всіх антикорупційних органів, усунути державні корумповані структури на всіх рівнях влади, провести детінізацію економіки, спрямовану на подолання явища корупції через систему адміністративних, організаційних і правових заходів, подолати державні монополії, сприяти розвиткові конкурентного середовища.

Список використаних джерел

1. Варналія З. С. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с
2. Бутенко В. Природа і причини корупції в Україні [Електронний ресурс] / Бутенко В. – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/N32-1/butenko.htm>
3. Transparency International EU: official site. URL: <http://transparency.eu> (accessed: 10.02.2017).
4. Recommendations // EPAC:officialsite. URL: <http://www.epaceacn.org/downloads/constitutionscouncil->

decision/cat_view/3 recommendations (accessed: 10.02.2017).

5. EU Anti-Corruption report: Brussels, 2016 // European Commission, Migration and Home Affairs: official site. URL: [https://ec.europa.eu/homeaffairs/what we do/policies/organized crime and human trafficking/corruption/anti corruption report_en](https://ec.europa.eu/homeaffairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report_en) (accessed: 10.02.2017).

References

1. Varnalij S. S. Economic security: teaching. manual / ed. S. S. Varnalia. – K.: Knowledge, 2009. – 647 p.
2. Butenko V. Nature and Causes of Corruption in Ukraine [Electronic resource] / Butenko V. – Mode of access: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/N32-1/butenko.htm>.
3. Transparency International EU: official site. URL: <http://transparency.eu> (accessed: 10.02.2017).
4. Recommendations // EPAC:officialsite. URL: [http://www.epaceacn.org/downloads/constitutionscouncil-decision/cat_view/3 recommendations](http://www.epaceacn.org/downloads/constitutionscouncil-decision/cat_view/3_recommendations) (accessed: 10.02.2017).
5. EU Anti-Corruption report: Brussels, 2016 // European Commission, Migration and Home Affairs: official site. URL: [https://ec.europa.eu/homeaffairs/what we do/policies/organized crime and human trafficking/corruption/anti corruption report_en](https://ec.europa.eu/homeaffairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report_en) (accessed: 10.02.2017).

Дані про авторів

Дорош Юлія М.,

аспірантка, Львівський державний університет внутрішніх справ

e-mail: juliagrushka@i.ua

Васильчак Світлана Василівна,

д.е.н., професор, Львівський державний університет внутрішніх справ

e-mail: gidyak@i.ua

Данные об авторах

Дорош Юлия М.,

аспірантка, Львовский государственный университет внутренних дел

e-mail: juliagrushka@i.ua

Васильчак Светлана Васильевна,

д.э.н., профессор, Львовский государственный университет внутренних дел

e-mail: gidyak@i.ua

Data about authors

Yulia Dorosh,

Postgraduate student, Lviv State University of Internal Affairs

e-mail: juliagrushka@i.ua

Svetlana Vasylchak,

Doctor of Economics, Professor, Lviv state University of Internal Affairs

e-mail: gidyak@i.ua